

d'ús antic i arrelat, del qual ja he donat altres cites, i que trobem sovint en els millors autors: «*se redossà bé al racó, ab propòsit d'ensonellar-se, y estigué, fins al arribar a Moncada, ab els ulls clucs*», NOLLER, *Pilar Prim.* (1906), p. 10 «Un cobert voltat de baranes de pedra per a redossar-hi el bestiar de llana», Coromines (*Silèn*, § 1, O C, 18b39)

No crec que l'etimologia pugui presentar dubtes: com hem vist a DORS, aquest mot, sobretot en la forma *dòs*, fou el terme d'ús general per dir 'esquena', fins a la fi de l'Edat Mitjana, en alguns llocs força més tard i tot, i sempre amb ò oberta, assegurada per les rimes (veg. sobretot, pp. 190a47, 190a51, 190b35, 42, 51, 56, 58; 191a1, b8) Es tracta, doncs, de *re-do(r)s* amb el *re-* que d'una banda té caràcter intensiu (*re-dors* per dir-ho així 'el dors mateix, allò que és en el propi dors') i en què alhora es mesclen elements provinents de la idea de 'darrere', RETRO > *rere*, sovint contret en *re-* (*re-taule, rebotiga, recuma, repès*) De l'antiga *-rs* no sols n'hi ha consciència, quant a l'origen, sinó que ha restat pronunciada en certs llocs. Hem observat que Costa i Llobera escrivia *redors* en l'obra de 1885, i *AlcM* dona com a mallorquines alhora les pronúncies *řadòrs* i *řadòs* (potser no per allò sol); *reors* a Alacant (*AlcM*) El mateix AMAlcover va usar *redorsa* una vegada en els últims anys: «mentres tenguem lo cobitu, la *redorsa* i lo recés de Déu, de la Mare de Déu i --- poch ens preocupen --- quants de contraris ---» (*BDLC XIII*, juny 1923, p. 2) així també com a pron mallorquina, en *AlcM*

Ruyra testifica: «a Blanes el substantiu *redorç* (a Bna. *redós*) i el verb *arredorçar-se* (a Bna. *arredossar-se*) sofien amb totes les lletres de la síl·laba *dorç* i amb o oberta» (O C, 817b. la grafia amb ç usada segurament només per eliminar tota ambigüitat) De fet aquesta *r* s'ha conservat, dissimilada en *l*, en bastants llocs de la costa de Llevant, pròxima i llunyana. A StPolM. els pescadors deien un *řadòlsu* «dins una ensenada, una raconada protegida del vent» (1925); a Cadaqués, un *redòs* 'un refugi a la costa contra el vent' (versos de l'«avi Firmo» en el programa de festes de 1974, v. 85b) En el verb (com el de Ruyra) també jo vaig anotar «ens hem *řadulsát* a Port-de-Reig» a Roses (1964) Del català hagué de passar el mot al murcià, i allà també es presenta amb *-rs-*: «*reorso* socaire, resguardo del viento o lluvia, *al reorso*: al abrigo»; i com a usuals a Torrevieja, les dues formes verbals *reorsar* tr. i refl. i *arreorsar* intr. i refl. «resguardarse del viento» (GaSoriano, pp. 12, 111). *Redòs* és la pronúncia general o dominant en el valencià central, J. G. M., 1957

Moll opina en l'*AlcM* «tal vegada per conducte de l'it *ridosso*, mat sign». Aquesta transmissió per l'italià crec que es pot descartar sense escrupol: és un mot massa arrelat, massa general en la llengua perquè aquesta idea es pugui pendre seriosament. Sembla que l'hi han pogut moure només dues raons (car no puc creure que hagi cedit a la impressió vulgar que *dosso* és mot viu en it fins avui i no en cat: ja hem vist que en català ho havia estat tant com a Itàlia durant molts

segles) Una, la forma *redosso* amb *o*, que recull a Tarr., Tort i Men (també *redolso* a St Pol), però això no val res. puix que és una forma local i recent, deguda a l'analogia, com en *romanço*, tret de *romanços*. això es produeix precisament en els mots en *-s, -(t)x, -st, -sc, -f*, o sigui els que han de formar el plural en *-os*: *romanço, fonso, fosso, ósso* ('ós'), *misto, bitxo, patxo, borratxo, cadufo* (d'on després *cadúfol, catúfol*), *rebujo* etc (veg. *LleuresC*, 208) L'altra seria la data tardana de la documentació en català

Verament *redós* és un mot quasi exclusivament propi del català i l'italià, que no es troba ni tan sols en les nostres llengües veïnes, cast i llengua d'oc³ Però és perquè és un mot de mariners i pescadors; que en el Mediterrani ha estat sempre la cosa pròpia d'aquestes dues llengües En italià no és pas un mot d'ús més general que en la nostra Ni tampoc de considerable antiguitat documentada.

A totes dues llengües, l'escassetat de la documentació s'explica per la poca importància literària d'aquest capítol del lèxic, en literatura italiana, però, el llenguatge nàutic ha tingut un desenrotllament bastant considerable, migradíssim en català. I no obstant en italià no apareix tampoc mai en textos clàssics ni medievals: la primera data és la de l'historiador F. Guicciardini, segon quart del S. XVI, en la locució a *ridòsso*, després a *ridosso del vento* en el tractadista agrícola G. Soderini (3^r quart S. XVI).

I particularment en els diccs. nàutics Crescenzo (1602) i Pantero Pantera (1614) Quins textos tenim en la nostra literatura d'aquesta naturalesa? El mot no deu ser menys antic en català Sembla que se'n troba ja un vell antecedent en una curiosa variant de l'antiga Ribagoça, «ad illum *regulsum*» referint-se a un remans del riu, en un doc de 1008 referent al Baix Isàvena (Fantova) en Serrano i Sanz (*Not y Doc Hist de Ribagoça*, 399), que Martín Duque retroba en els papers d'Ovarra (124) i data de 1009; cf. *Top Hesp* I, 243, però ara em sembla clar que no hi ha influència d'un ll. arcaic *REVSORSUM* sinó alteració de *redo(r)s* per influència de *regol/regelgar*

DERIV. Veg. supra per a *arredossar* i altres derivats. *Redossat Redossés* men. *Redorsa* mall., supra; sobretot menorquí: «tantost se mogué una tramuntanada feresta, i per posar-se a *redossa*, Adam aixecà una paret», Camps Merc, *Folk Men* II, 7; «es coster de sa *řadòs*» 'recés contra el vent', Mercadal, 1964; també tinc nota de sentir *řadòs* parlant de la costa de Ciutadella (però no tinc clar si era amb oberta o tancada), 1964 «*Redossa* abrigo, abri, apricus locus», FebrCard., 528.

¹ Ben explicat «Schutzhafen, Zuflucht, Ausweich (an der Landstrass)» Infundat «Umgebung» (segurament confusió amb el cast. *derredor/rededor*). Tanmateix potser es fixa en un passatge de *L'Hostal de la Bolla* del mall. M. d. S. Oliver, on es pot entendre així «era allanguit i bastant alt, tenia la cara afilada i els ulls descolorits com els grans de magrana aubà De per tot el *redós* li queia damunt el front una corona de reganyols; i amb això se podrà